

B.3 Ο ΜΙΝΩΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (σελ. 23-25 σχολικού βιβλίου)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Πότε υπολογίζεται ότι κατοικήθηκε για πρώτη φορά η Κρήτη;
Η Κρήτη κατοικήθηκε για πρώτη φορά τη **Νεολιθική εποχή**.
2. Ποιος ήταν ο σημαντικότερος οικισμός(πόλη) της Κρήτης τόσο κατά τη Νεολιθική Εποχή όσο και κατά την Εποχή του Χαλκού;
Η **Κνωσός**.
3. Πότε η Κρήτη έφτασε στο απώγειο(=στην κορύφωση) της ακμής της;
Στην **3^η και 2^η χιλιετία προ Χριστού** ο πολιτισμός της Κρήτης έφτασε σε υψηλό επίπεδο οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης και καλλιτεχνικής παραγωγής.
4. Πώς ονομάστηκε αυτός ο πολιτισμός; Ποιος και πότε τον ανακάλυψε;
Ονομάστηκε «**μινωικός πολιτισμός**» από το όνομα του μυθικού βασιλιά της Κρήτης Μίνωα. Ήρθε στο φως **στις αρχές του 20^{ου} αιώνα** με ανασκαφές του Βρετανού αρχαιολόγου **Άρθουρ Έβανς** στην Κνωσό.
5. Ποια στοιχεία φανερώνουν την πρόοδο που σημειώνει η Κρήτη στις αρχές της 3^{ης} χιλιετίας προ Χριστού;
Ο **πληθυσμός** του νησιού βαθμιαία **αυξάνεται**, η **γεωργία** και η **κτηνοτροφία** γίνονται πιο **συστηματικές** και **οι κάτοικοι οργανώνονται** σε μικρούς **οικισμούς**(=χωριά). Επιπλέον, οι Μινωίτες **αναπτύσσουν επαφές**(βλ. **εμπορικές συναλλαγές**) με άλλες περιοχές του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου, όπως **οι Κυκλάδες, η Κύπρος και η Αίγυπτος**.
6. Ποια προϊόντα εξάγουν και ποια εισάγουν οι Μινωίτες;
Εξάγουν λάδι, κρασί, ξυλεία, λίθινα αγγεία, ίσως υφάσματα και δέρματα. Εισάγουν μέταλλα ή άλλες πρώτες ύλες για την κατασκευή όπλων, εργαλείων και καλλιτεχνημάτων, όπως χαλκό από την Κύπρο και άργυρο από τις Κυκλάδες.
7. Ποια θετική εξέλιξη συντελείται στην Κρήτη ως αποτέλεσμα της εμπορικής άνθισης;
Μερικοί οικισμοί αποκτούν σιγά-σιγά μεγαλύτερο πλούτο και έκταση από τους άλλους. **Αυτή η αλλαγή οδηγεί** στην πιο σημαντική αλλαγή στην ιστορία του μινωικού πολιτισμού, **στην εμφάνιση των πρώτων ανακτόρων** γύρω στο 2000 προ Χριστού.
8. Τι ήταν τα ανάκτορα;
Ήταν **κέντρα πολιτικής, διοικητικής και οικονομικής εξουσίας**, όπου κατοικούσε ο άρχοντας, με την οικογένειά του, τους αξιωματούχους του και τους κρατικούς υπαλλήλους και όπου συγκεντρωνόταν ο πλούτος της περιοχής (λάδι, κρασί κλπ). Γύρω από τα ανάκτορα αναπτύσσονται μεγάλοι οικισμοί που μπορούν να χαρακτηριστούν ως πόλεις.
9. Ποια ανάκτορα γνωρίζουμε μετά βεβαιότητας ότι υπήρξαν στην μινωική Κρήτη;
Γνωρίζουμε μετά βεβαιότητας ότι υπήρξαν **τέσσερα** τέτοια **ανάκτορα** στην **Κνωσό**, την **Φαιστό**, τα **Μάλια** και την **Ζάκρο**.
10. Ποια ήταν η τύχη των πρώτων ανακτόρων;
Τα πρώτα ανάκτορα **καταστρέφονται από σεισμό γύρω στο 1700 προ Χριστού**, αλλά **ξαναχτίζονται πιο επιβλητικά**.
11. Ποια υπήρξε η περίοδος της μεγαλύτερης ακμής του μινωικού πολιτισμού; Που τοποθετείται χρονικά; Πως εκφράζεται αυτή η ακμή;

Η περίοδος των **δεύτερων, νέων ανακτόρων (1700-1450 προ Χριστού)** είναι αυτή της μεγαλύτερης ακμής του μινωικού πολιτισμού. Την εποχή αυτή οι Μινωίτες **κυριαρχούν στο Αιγαίο, όπου ιδρύουν αποικίες** (Κύθηρα, Ρόδος) και **αναπτύσσουν στενές σχέσεις, εμπορικές και πολιτιστικές, με την ηπειρωτική Ελλάδα, επηρεάζοντας έντονα τον μυκηναϊκό πολιτισμό** που κάνει τότε την εμφάνισή του.

12. Τι είναι τα ανάκτορα; Ποια είναι τα κοινά τους χαρακτηριστικά ως προς την αρχιτεκτονική τους;

Είναι **μεγάλα συγκροτήματα κτηρίων**, που **περιέχουν μεγάλο αριθμό δωματίων**, και **αποτελούν τα διοικητικά, οικονομικά, θρησκευτικά και καλλιτεχνικά κέντρα** της περιοχής στην οποία βρίσκονται. Παρά τις επιμέρους διαφορές τους, τα μινωικά ανάκτορα **έχουν τα παρακάτω κοινά χαρακτηριστικά** ως προς την **αρχιτεκτονική** τους:

- Έχουν **προσανατολισμό από βορρά προς νότο**.
- Έχουν **μια ορθογώνια κεντρική αυλή**, γύρω από την οποία ήταν κτισμένες οι πτέρυγες των δωματίων.
- Ήταν **πολυώροφα**, είχαν **μεγάλες σκάλες, φωταγωγούς, σύστημα ύδρευσης και αποχέτευσης**. Επίσης, **αρκετοί χώροι τους διακοσμούνταν με τοιχογραφίες**. Αυτές **οι τοιχογραφίες** (όσες έχουν διασωθεί) αποτελούν **σημαντική πηγή πληροφοριών** για το πώς ζούσαν οι Μινωίτες.
- **Δεν ήταν οχυρωμένα** (δηλαδή, δεν περιβάλλονταν με τείχη, ώστε να προστατεύονται από εξωτερικούς εχθρούς).

13. Ποιος κατοικούσε στα ανάκτορα; Για ποιους λόγους τα ανάκτορα έπαιζαν τόσο σημαντικό ρόλο στη ζωή των Μινωιτών;

Στα ανάκτορα **κατοικούσε ο άρχοντας της ευρύτερης περιοχής**. Εκεί **συγκεντρωνόταν η αγροτική παραγωγή της περιοχής** (π.χ. λάδι, κρασί) και **τα εμπορεύματα**, προκειμένου να διατεθούν στην εσωτερική και την εξωτερική αγορά. Επιπλέον, στα ανάκτορα **στεγάζονταν εργαστήρια κατασκευής πολύτιμων αντικειμένων και καλλιτεχνημάτων**. Επίσης, τα ανάκτορα ήταν και **θρησκευτικά κέντρα** (σαν να λέμε ο αρχιεπισκοπικός ναός), όπου μαζευόταν πλήθος κόσμου με την ευκαιρία διαφόρων τελετών. Μέσα στα ανάκτορα **κυκλοφορούσε και εργαζόταν μεγάλος αριθμός αξιωματούχων, υπαλλήλων και τεχνικών**. Τα ανάκτορα, με λίγα λόγια, αποτελούσαν **τα κέντρα της θρησκευτικής, καλλιτεχνικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής της μινωικής Κρήτης**. Εκεί λαμβάνονταν όλες οι σημαντικές αποφάσεις που καθόριζαν τη ζωή των Μινωιτών.

14. Με ποιον τρόπο συγκεντρωναν τα ανάκτορα την αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή της ευρύτερης περιοχής τους και ήλεγχαν την διακίνηση των προϊόντων σε αυτήν;

Με **αγροικίες** (=μικρής χωρητικότητας αγροτικές κατοικίες) ή **επαύλεις** (=μεγάλης χωρητικότητας αγροτικές κατοικίες) που λειτουργούσαν ως **χώροι αποθήκευσης της αγροτικής παραγωγής**.

15. Πως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το πολιτικό, διοικητικό και οικονομικό σύστημα της μινωικής Κρήτης, με βάση όσα αναφέραμε παραπάνω;

Ως **συγκεντρωτικό**, με **κέντρο τα ανάκτορα**.

16. Ποιες ανάγκες οδήγησαν στην επινόηση και χρήση της γραφής από τους Μινωίτες; Ποια μορφή είχε αυτή η γραφή και ποιο σημαντικό μνημείο της διασώζεται μέχρι σήμερα; Έχει αποκρυπτογραφηθεί;
Η αυξημένη εμπορική δραστηριότητα και η περίπλοκη διοικητική και κοινωνική οργάνωση οδήγησαν τους Μινωίτες γύρω 1700 προ Χριστού στην επινόηση και χρήση ενός συστήματος γραφής, που αρχικά **έμοιαζε με τα ιερογλυφικά** της Αρχαίας Αιγύπτου. Το σημαντικότερο μνημείο αυτής της γραφής που διασώζεται μέχρι σήμερα είναι **ο δίσκος της Φαιστού**. Δυστυχώς, η γραφή αυτή **δεν** έχει ακόμη αποκρυπτογραφηθεί.
17. Τι ήταν η Γραμμική Α; Έχει αποκρυπτογραφηθεί;
 Ήταν **ένα νέο σύστημα γραφής** που επινόησαν και χρησιμοποίησαν οι Μινωίτες, όπου **κάθε σημείο αντιστοιχούσε σε μια συλλαβή**. Σημεία αυτής της γραφής έχουν βρεθεί χαραγμένα κυρίως **πάνω σε αγγεία ή σε πινακίδες απογραφής εμπορευμάτων**. Δυστυχώς, και η γραφή αυτή **δεν** έχει ακόμη αποκρυπτογραφηθεί.
18. Με ποιους τρόπους εκφράζεται η ακμή της περιόδου των νέων ανακτόρων (1700 - 1450 προ Χριστού) της μινωικής Κρήτης; Είχαν εμπορικές συναλλαγές οι Μινωίτες με την Αίγυπτο;
 Την εποχή των νέων ανακτόρων οι Μινωίτες **κυριαρχούν με τα πλοία τους σε όλο το Αιγαίο**. Η **εμπορική τους δραστηριότητα γίνεται πιο έντονη**. Τα **προϊόντα της καλλιτεχνικής παραγωγής** της Κρήτης **γίνονται περιζήτητα** σε όλο το Αιγαίο (μεταλλοτεχνία, λιθοτεχνία, κοσμηματοτεχνία). Τα παραπάνω καλλιτεχνήματα **έχουν μεγάλη ζήτηση και στην Αίγυπτο**, όπως αποδεικνύεται από το γεγονός ότι Μινωίτες έμποροι και ναυτικοί απεικονίζονται σε αιγυπτιακούς τάφους να προσφέρουν τέτοια έργα σε Αιγύπτιους αξιωματούχους με τους οποίους συναλλάσσονταν.
19. Πότε και υπό ποιες συνθήκες τα μινωικά ανάκτορα, εκτός από εκείνο της Κνωσού, καταστρέφονται;
Γύρω στο 1450 προ Χριστού τα μινωικά ανάκτορα, εκτός από εκείνο της Κνωσού, καταστρέφονται, **πιθανόν από σεισμό**.
20. Ποια άλλη ισχυρή δύναμη του αρχαίου ελληνικού κόσμου εκείνης της περιόδου εκμεταλλεύτηκε την αποδυνάμωση της μινωικής Κρήτης, για να καταλάβει την Κνωσό;
 Η πολιτική και διοικητική εξασθένιση (=αποδυνάμωση) της Κρήτης ως αποτέλεσμα της καταστροφής των ανακτόρων φαίνεται ότι έδωσε την ευκαιρία στους **Μυκηναίους** να καταλάβουν την Κνωσό.
21. Πότε οι Μυκηναίοι κατόρθωσαν να επεκτείνουν την κυριαρχία τους σε όλη την Κρήτη; Η Κρήτη, τελικά, αφομοιώθηκε πλήρως από τους Μυκηναίους;
 Οι Μυκηναίοι φαίνεται ότι κατόρθωσαν να κυριαρχήσουν σε ένα μεγάλο κομμάτι της κεντρικής και ανατολικής Κρήτης **μέχρι το 1370 προ Χριστού**, οπότε το ανάκτορο της Κνωσού καταστρέφεται οριστικά. Στη συνέχεια, **η Κρήτη αποτελεί επαρχία του μυκηναϊκού κόσμου, διατηρώντας όμως κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά**.